

Ein dáragerð ímóti Skálafjørðinum

Flokkarnir, ið nú ætla at stovna samgongu, hava eftir øllum at døma sett sær fyri, sum eitt av sínum aðalmálum, at taka verkætlanina um gerð av undir-sjóvartunli millum Suður-streymoy og Skálafjørðin úr hondunum á p/f Skála-fjarðartunlinum og komm-ununum kring fjørðin og geva hana upp í hendurnar á einum almennum partafelag.

Høvuðsgrundgevingarnar kunnu m.a. síggjast í eini grein á Portalinum tann 29. januar, nevniliga at okkara góðu politikarar ikki vilja, at vinningurin av verkætlanini, sum verður sagdur at vera 1,5 – 2 milliardir krónur, skal enda hjá nøkrum privatum partaeigarum, men heldur nýtast til at figgja aðrar samfelagsverkætlanir, so sum Sandoyartunnilin og kanska aðrar stórar verkætlanir við.

Hesar grundgevingar eru tiknar úr leysum lofti og hava einki sum helst við veruleikan at gera!

Tað er rætt, at ein privat verkætlan í prinsippinum kostar nakað meira enn ein

almenn, men tey nevndu tølini eru burtur úr vón og viti.

Eigararnir av einum privatum felag taka sjálv-andi ein ávísan prís fyri tann váðan, sum liggur í at átaka sær alla figgjarliga o. a. ábyrgd av verkætlanini. Í eini verkætlan sum Skála-fjarðartunlinum kemur hesin prísur fram í tí avkasti – ella vinningi – sum eigararnir skulu hava av sínum eginpeningi í felagnum. Vit kenna ikki støddina á hesum vinningi frammanundan, tí hann skal avtalast millum felagið og landsmyndug-leikarnar, men eitt stað millum 10 og 15 % (lat okkum siga 12 %) um árið er helst á góðari leið. Roknast má við, at felagið – fyri at standa ímóti tí figgjarliga váðanum – má hava einar 150 – 200 milliónir kr. í eginpeningi. Árliga avkastið av eginpeninginum verður sostatt umleið 12 % av 200 mió. kr. = 24 mió. kr.

Eitt alment partafelag skal ikki neyðturviliga hava nakran vinning av partapeninginum – og felagið krevur kanska heldur ikki nakran veruligan reiðan partapening, men kann heldur taka eitt lán. Hetta lán kostar helst

umleið 6 % í rentum um árið, altso umleið 12 mió. kr. (6 % av 200 mió. kr.).

Veruligi kostnaðurin ella vinningurin fyri eginpeningin í einum privatum felag, samanborið við eitt alment partafelag, er sostatt umleið 12 mió. kr. um árið ella 120 mió. yvir 10 ár, 240 mió. yvir 20 ár o.s.fr. Vágatunnilin og Norðoyatunnilin skulu eftir ætlan gjaldast aftur yvir 15 ár, sum vildi svarað til umleið 180 mió. kr.

Hetta er umleið ein tíggjundapartur av talinum, sum nevnt er á Portalinum.

Ein annar meirkostnaður kemur av tí partinum av byggikostnaðinum, sum ikki verður figgjaður við eginpeningi, men gjøgnum lán. Um samlaði kostnaðurin av verkætlanini er 1 milliard krónur, skulu 800 milliónir lánast. Køn fólki meta, at eitt privat felag helst skal gjalda umleið eitt prosent meira í árligari rentu enn eitt alment partafelag skal gjalda, tí tryggin aftan fyri eitt tilíkt alment felag verður mett at vera betri enn í einum privatum felag.

Hesin meirkostnaður er sostatt umleið 8 mió. kr. um árið (1 % av 800 mió.). Samlaði meirkostnaðurin verður sostatt umleið 20

milliónir kr. um árið ta fyrstu tíðina, har av umleið 12 mió. kr. eru vinningur til felagið (sum lön fyri váðan). So hvørt, sum lánið verður gildið niður, gerst munurin minni.

Ein Sandoyartunnil verður mettur at kosta umleið 700 milliónir kr. Samstundis verður mett, at ferðslan í hesum tunli kanska fer at kunna figgja raksturin, men ikki rentur og avdráttir av láninum.

Treytað av afturgjaldstíðini v.m., fer árligi kostnaðurin fyri rentur og avdráttir helst at liggja um einar 60 - 70 mió. kr. um árið.

Tær 20 milliónirnar rökka sostatt í mesta lagi til at figgja ein triðing av kostnaðinum fyri Sandoyartunnilin.

Tað er, hvat tað kann geva av pengum at taka Skálafjarðartunnilin úr hondunum á partafelagnum og kommununum við Skálafjørðin og leggja verkætlanina í eitt alment partafelag.

Men so eigur tað almenna eisini allan váða í sambandi við verkætlanina.

Restin av pengunum, einar 40 – 50 mió. kr. um árið, skal finnast aðrastaðni.

Og nú er tað, at henda samgongan framhaldandi

vil hava Skálafjarðartunnilin at gjalda allan Sandoyartunnilin – og møguliga aðrar verkætlanir við. Tað kann einans gerast við at hækka gjaldið fyri at koyra ígjøgnum tunnilin.

Tað svarar til, at tað verður lagdur ein serskattur á brúkaran av Skála-fjarðartunlinum fram um allar aðrar samfelagsborgarar í landinum.

Hetta er ein partur av tí, sum okkara politikarar – íroknað tveir av Skálafjørðinum – hava at bjóða okkum.

Men tað er ikki alt. Aðrir partar av søguni síggja soleiðis út:

Fyrst skaptu vit Føroya kanska bestu verkætlan nakrantíð. Tað varð gjørt við nógv stríð, men í góðari semju millum kommunurnar á Skálafjørðinum, sum er so ógvuliga umráðandi, tí vit fáa eina velduga ferðsluæðr beint inn í hjartað á fjørðinum. Fer hetta samanhald fyri bakka, er óvist, um vit nakrantíð fáa nakran tunnil (striðið í Leirvík kann skjótt fara at líkjast eini sunnudagsskúlaútferð, samanborið við eitt stríð um Skálafjarðartunnilin).

Nú ætla okkara lands-politikarar at skræða verkætlanina úr hondunum á

kommununum og frátaka teimum alla framhaldandi ávirkan á hana.

Sum grundgeving royna teir at billa Føroya fólki inn, at til ber at figgja aðrar stórar samfelags-íløgur bara við at leggja verkætlanina við Skála-fjarðartunlinum í eitt alment partafelag í staðin fyri at lata eitt privat felag gera tunnilin saman við kommununum kring fjørðin. Í veruleikanum ætla teir at áleggja okkum á Skálafjørðinum og her um vegir ein serskatt til einsamøll at gjalda ein Sandoyartunnil og møguligar aðrar verkætlanir við.

Hvat høvdu t.d. havnar-fólk – ella suðuroyingar – sagt til, at ein bummur varð settur upp á R.C.Effersøesgøtu – ella í Hovstunlinum – har ein rívilig upphædd varð kravd frá hvørjum bili at gjalda Sandoyartunnilin fyri, meðan allir aðrir borgarar í landinum einki skuldu gjalda?

Ófatiligt, um tilíkt kann gerast við vælsignilsi frá okkara egnu politikarum av Skálafjørðinum!

Skattalættin strikast?

HERI PETERSEN

Hoyvík

Eitt afturvendandi hugtak undir valstríðnum hevur verið ”skattalættin til tey vælbjargaðu”. Vit fáa aftur og aftur at vita, at landsins stýrið veitir skattalætta til tey háløntu, meðan verka-maðurin má sviða. Samtak, Sosialurin, fleiri valevni til løgtingsvalið o.o. vísa á, at samgongan hevur veitt ein ovurstóran skattalætta til tey háløntu í mun til tey lágløntu, og m.a. Samtak mælir sostatt til, at skattalættin fyri 2008 verður strikaður. Okkurt lesara-bræv hevur verið síðstu dagarnar, sum vísir á tað sama. Eg skal ikki taka støðu til, um skattalættin er rættvísur ella órættvísur, ella um hann landsbúskaparliga er skilagóður. Men eg meini, at kjakið í ov stóran mun snýr seg um, at skattalættin rakar sosialt skeivt.

Einki verður nevnt um, at landið – samstundis, sum skattalættin varð settur í verk – álegði flestu skattgjaldarum eitt munandi hækkað gjald til samhaldsfasta arbeiðsmarknaðareftirløngargrunnin (eg

sigi ”flestu”, tí at fólka- og fyritiðarpensjónistar ikki gjalda arbeiðsmarknaðargjöld). Nettoinntøkan hjá lønmóttakarunum er sum kunnugt samansett av løn, landsskatti, kommunuskatti og arbeiðsmarknaðargjöldum. Um skatturin fer til fólkapensjón, sjúkrahús ella samhaldsfasta er fyri tann einstaka borgaran líkamikið – tað er ikki ein gang so frætt, at tá lønmóttakarin fær útgildið sína løn, at tað sæst, hvat fer í landskassan, og hvat fer í samhaldsfasta. Ein hækking í gjaldinum til samhaldsfasta hevur fyri borgaran júst sama virkna sum ein skattahækking – og í mínum hugaheimi er tað eisini ein skattahækking. At tað so í onkrari skipan hjá Toll og Skatt stendur skrásett til okkurt annað er, fyri meg, eitt feitt. Tí er ikki nøktandi bert at viðgera sosiala órættvísi í landsskattinum, men neyðugt er at hyggja eftir øllum skatta- og avgjaldsbroytingum.

Tað er rætt, at tað er ógvuliga avmarkað, hvat láglønt fáa burturúr skatta- og avgjaldsbroytingunum. Men hinvegin at siga, at tað bert eru tey háløntu, sum skúma róman, er ikki

heilt rætt. Talvan vísir, at lítil munur er á tí, sum tey miðalløntu og høgt løntu hava fingið burtur úr skatta- og avgjaldsbroytingum tey síðstu 6 árin, meðan tey sera høgt løntu í veruleikanum hava fingið eina skatta- og avgjaldshækking. Tey, sum kanna tølini nærri, síggja, at undanfarna samgonga eisini gav skattalætta – enntá var árligi lættin størri enn tað, sum ABC-samgongan hevur framt. Talvan skal sjálvandi takast við tí fyrivarni, at talan er um nakrar inntøkubólkar, har sæð verður burtur frá øllum vanligum lønarhækkingum. Uttasta kolonnan vísir, hvussu skatta- og avgjaldsbroytingar tey síðstu 6 árin ávirka nettolønina, hjá lønmóttakarum.

Tey, sum tala ímóti skattalættanum, og sum mæla til at strika skattalættan, eiga eisini at hava eina meining, um hækkaða inngjaldið til samhaldsfasta skal varðveitast. At strika skattalættan og varðveita hækkaða inngjaldi til samhaldsfasta er tað sama sum at áleggja føroyingum eina skattahækking – eisini teimum láløntu.

Løntakararuttan barnafrádrátt og við miðal kommunuskattaprosenti (sambært www.tollskatt.fo)

Løntakari innt: 150.000	2002	2004	2008	munur02-08
Arbeðsinntøka	150.000	150.000	150.000	
Kommunuskattur og kirkjuskattur	25.465	25.357	25.500	
Landsskattur	22.020	20.360	17.500	
Arbeðsmarknaðargj	3.000	2.625	5.055	
Løn eftir skatt og am-gjöld	99.515	01.658	101.945	2.430

Løntakari innt: 200.000	2002	2004	2008	munur02-08
Arbeðsinntøka	200.000	200.000	200.000	
Kommunuskattur og kirkjuskattur	35.335	35.262	36.125	
Landsskattur	40.520	35.760	28.000	
Arbeðsmarknaðargj	4.000	3.500	6.740	
Løn eftir skatt og am-gjöld	120.145	125.478	129.135	8.990

Løntakari innt: 250.000	2002	2004	2008	munur02-08
Arbeðsinntøka	250.000	250.000	250.000	
Kommunuskattur og kirkjuskattur	45.205	45.167	46.750	
Landsskattur	59.020	53.760	38.500	
Arbeðsmarknaðargj	5.000	4.375	8.425	
Løn eftir skatt og am-gjöld	140.775	146.698	156.325	15.550

Løntakari innt: 450.000	2002	2004	2008	munur02-08
Arbeðsinntøka	450.000	450.000	450.000	
Kommunuskattur og kirkjuskattur	84.685	84.787	89.250	
Landsskattur	133.020	125.760	103.000	
Arbeðsmarknaðargj	9.000	7.875	15.165	
Løn eftir skatt og am-gjöld	223.295	231.578	242.585	19.290

Løntakari innt: 1.000.000	2002	2004	2008	munur02-08
Arbeðsinntøka	1.000.000	1.000.000	1.000.000	
Kommunuskattur og kirkjuskattur	193.255	193.742	206.125	
Landsskattur	336.520	323.760	287.250	
Lækking av skatti við hámark	-29.775	-17.502	-	
Arbeðsmarknaðargj	20.000	17.500	33.700	
Løn eftir skatt og am-gjöld	480.000	482.500	472.925	-7.075